

СТАНОВИЩЕ

от д.ф.н. Жоржета Петрова Чолакова, професор

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки;

професионално направление 2.1 Филология (Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание)

Автор: доц. д-р Дияна Василева Николова-Багалева

Тема: „Пасторал и модерност“

1. **Общо представяне на процедурата и дисертанта**

Със заповед № РЗЗ- № РД-22-910 от 22.04. 2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема : „Пасторал и модерност“ за придобиване на научната степен „доктор на науките“ на ПУ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание). Автор на дисертационния труд е доц. д-р Дияна Василева Николова-Багалева от Катедрата по история на литературата и сравнително литературознание на факултет Филологически в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Представеният от доц. д-р Дияна Василева Николова-Багалева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.45 (4) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва всички изискуеми документи.

Предложената дисертация за придобиване на научната степен „доктор на науките“ е озаглавена „Пасторал и модерност“ и може да бъде определена за нейния *opus magnum*. Броят на номерираните страници на основния текст без библиографията е над 700, но те не са форматирани според стандарта за страница от 1800 знака, а са двойно по-обемни, което ще рече, че обемът на текста възлиза на около 1300 страници. Освен дисертационния труд кандидатът е приложила още 10 публикации (7 студии и 3 статии), които тематично кореспондират с дисертационния труд и са публикувани в специализирани и реномирани периодични издания и сборници.

2. **Актуалност на тематиката**

Доц. Д. Николова въвежда в българската литературна наука темата за пасторала и в продължение на две десетилетия проследява участието на пасторално-буколическия код в конструирането на европейската култура от Античността до XX век. Времепространственият обхват на този научноизследователски проект, широкоспектърният диапазон на проучваните

художествения явления и процеси при това не само в литературата, но и в други изкуства в съчетание с проявената авторова добросъвестност и аналитична задълбоченост са гарант за високата степен на значимост както на изследователския обект, така и на постигнатите научни резултати.

3. Познаване на проблема

Както дисертационният труд, така и приложените публикации са убедително свидетелство за научната компетентност на доц. Николова, проявявана при избора ѝ на репрезентативни за темата художествени произведения, на адекватни интерпретативни подходи и на релевантни научни изследвания. Демонстрирано е задълбочено и всеобхватно познаване на европейското развитие на пасторала в продължение на 23 века. Впечатлява прецизната терминологична употреба на понятия и явления от сферата не само на литературата, но и на изобразителното, музикалното и сценично-музикалното изкуство.

4. Методика на изследването

Приложените изследователски методи са напълно адекватни на обекта на научния проект, който предполага да се проследи и анализира функционирането на културния код на пасторала съобразно с културните динамики на европейското художествено пространство. Изключително мащабният времеви и мултинационален контекст, простиращ се от ранната Античност до авангардизма, е осмислен посредством основателното съчетаване на литературноисторически, културологичен, компаративистичен, интертекстуален и интердисциплинарен метод. Уместно проведеното и балансирано взаимодействие между различните ракурси осигурява оптималната евристична среда за провеждане на изследователски процедури, които имат за цел да проследят участието на пасторалния код в конструирането както на парадигмални модели, осигуряващи неговата историческа жизнестойчивост, така и на иновативни естетически жестове, съзнателно противодействащи срещу наличната традиция.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите - липса на плагиатство

Предложената дисертация за придобиване на научната степен „доктор на науките“ няма аналог в академичните среди, но не само по своя обем, а което още по-важно – по обхвата на изследователското поле и по евристичния подход при овладяване на огромен емпиричен материал при това не само литературен, но също от областта на изобразителното изкуство и музиката. Аналитичното проследяване на пасторалния код е осъществено с внимателно вглеждане в неговите устойчиви и променливи художествени употреби и в резултат на това са открити незабелязани и непроучвани досега иновативни отклонения спрямо каноничния модел, посредством които се проявяват модерните тенденции на всяка отделна епоха и направление.

Представената дисертация е респектиращ научен труд, който е поредното свидетелство за изследователските качества на Дияна Николова: *първо*, умение да овладява широкомащабен емпиричен материал от различни културноисторически и национални контексти, *второ*,

задълбочени емпирични и теоретични познания, експлицирани с литературноисторическа компетентност и терминологична коректност; *трето*, интерпретативна проникателност при работа с текстове, представящи дивергентните процеси, посредством които се проявява новото, модерното отношение към предходно съществуващата традиция; *четвърто*, обстойно проучване на научното поле и ясно открояване на чуждите от собствените тези; *пето*, надграждане на изследователския обект и разширяване на изследователската перспектива в посока към многообразните проявления и трансформационни процеси на пасторалния код в европейската литература от Античността до първите десетилетия на XX век. Като особено важно качество на работата бих открила извеждането на тезите чрез първичния материал и свободното движение на мисълта през текстове и контексти.

Създаденият през елинизма буколически модел започва да излъчва все по-сложни послания в отговор на променящите се естетически и светогледни нагласи. Намирам за находчива и много добре обоснована тезата за определяне на появата на буколическия код през елинизма като първа проява на модерността. За да се открият последвалите иновативни прояви на пасторализма авторката очертава устойчивите структурни компоненти по линия на персонажната система, на агоналния комплекс, на музикалния компонент и съответстващите жанрови формации, включително на музикалните инструменти, на дихотомията природа – култура, за да може да бъдат проследени техните променящи се в диахронен план функционалности. Така е постигната ясна концептуализация на устойчивото, но в същото време динамично присъствие на пасторалния код в историята на европейската култура – във всички изкуства и в различни литературни жанрове. В този смисъл предложеният научен труд представлява не само история на европейския пасторал, но и на европейската култура през пасторалния код.

Интердисциплинарният диалогизъм на различни изкуства представлява съществен аспект на изследователската стратегия и именно в тази посока са едни от най-интересните за мен инвенции на предложения научен труд. Ако вдвояването на литература и живопис или на литература и музика като изследователски обект има сериозно присъствие в научната литература, то не познавам да е реализиран досега толкова смел изследователски проект, който да обединява всичките изкуства, включително операта и балета и техните модерни художественосценични решения през първите десетилетия на XX век, когато се формира авангардната естетика. Преоткриването на пасторалния код през персонажната система, цикадата или зооморфните компоненти са истински изследователски находки, които са осмислени през авангардната парадигма на модерността с характерната за нея деструкция на традицията чрез симплификацията, марионетния тип образност, игровия принцип, пародирането на класически образци или чрез енигматичния ефект на композицията с участващи в нея пасторални елементи.

Друг съществен и много продуктивен аспект на изследователската стратегия е интертекстуалният, който предлага оригинални и ценни наблюдения особено върху пасторализма на руския авангард. С други думи, проследено е участието на пасторалния код в

конструирането на авангардната естетика, за която освен друго е присъщ и нов тип синтетизъм, което не само оправдава, но и налага интегриране на другите изкуства в изследователския обект. Проследено е разтварянето и дори привидното изчезване на пасторала, като по този начин многобройните художествени свидетелства са осмислени с оглед на трансформационните процеси, провокирани от новите идеи за света, за времепространствения континуум, за физическата структура на предметния свят, които са всепроникващи в антитрадиционните творчески среди от началото на XX век при това не само художествени, но и научни – например в теориите за неевклидовото пространство, за относителността, в квантовата теория и пр.

Цялостният научен труд на Дияна Николова излъчва изследователска смелост и самочувствие, енциклопедични познания и аналитични умения.

6. Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта

Публикациите на доц. Д. Николова, с които кандидатства за придобиване на научната степен „доктор на науките“, са по темата на дисертационния труд, което дава възможност да се проследи нейното научно израстване и умението ѝ да надгражда своето научно поле. Забележителната устойчивост на нейните научни интереси и дългогодишната ѝ изследователска работа върху темата за пасторала предпоставят високата стойност на нейната дисертация.

7. Автореферат

Авторефератът напълно съответства на структурата на дисертационния труд и адекватно отразява основните тезиси, изведени в отделните композиционни части на текста.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Убедително очертаната генеалогия на пасторала, съчетана със съществени анализационни наблюдения върху неговото участие в историята на европейската култура, изгражда стабилна концептуална матрица, чиито проекции биха били продуктивни при осмисляне на различни културологични и литературоведски проблеми. В този смисъл дисертационните приноси и резултати имат изключително широка перспектива на приложение в хуманитаристиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на доц. д-р Дияна Василева Николова-Багалева **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на минималните национални изисквания, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че доц. д-р Дияна Василева Николова-Багалева **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание, като **демонстрира**

качества и умения за провеждане на изследвания с получаване на оригинални и значими научни приноси.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“** на доц. д-р **Дияна Василева Николова-Багалева** в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1 Филология (Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание).

18.07. 2025 г.

Изготвил становището:

Проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова